

Skårby kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk
karaktäristik och bedömning
ANNA LINDQVIST 2020-01-07

Skårby kyrka

Ljunits församling, Vemmenhögs, Ljunits, Herrestads och Färs kontrakt, Lunds stift
Skårby 22:1, Skårby socken, Ystad kommun, Skåne län

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Skårby kyrka omnämns första gången 1145, då ärkebiskop Eskil tilldelade dekanämbetet vid Lunds domkyrka bland annat kyrkan i Skårby. Då omtalas även Gussnava kapell, beläget i Skårby socken. I det s k Ystadsprojektet, *Kulturlandskapet under 6 000 år*, som var ett forskningsprojekt som pågick mellan åren 1982 och 1989, har kopplingarna mellan by, huvudgård och kyrka utförts tvärvetenskapligt. Där har de dragit slutsatsen att så gott som hela Skårby kyrkby under medeltiden tillhört ärkebiskopens godsbestånd. Så sent som 1650 ska domkapitlet haft kvar patronatsrätten för Skårby kyrka.

Flygfoto över Skårby kyrkomiljö från öster där kyrkogårdens ålderdomligt rundade form framträder tydligt. I förgrunden till vänster ligger den f d prästgården och i mitten den f d skolan, som nu är församlingshem. I bakgrunden ligger en av byns äldre kringbyggda gårdar kvar. Foto: Pär-Martin Hedberg, 2014.

Förekomsten av ett flertal runstenar i socknen har även tolkats som att platsen tidigt utgjort ett betydande släktgods. En runsten upptäcktes på 1600-talet i kyrkogårdsmuren, därifrån den flyttades under vintern 2016–2017 till sin nuvarande plats vid kyrkans västra gavel. Byar med namn med efterleden -by kan ofta uppkommit redan under folkvandringstid eller vikingatid. I socknen har Hunnestad varit den dominerade adelshuvudgården och omnämns i skriftliga

källor 1496. Där har även funnits flera resta stenar med runristningar och bildframställningar, det s.k. Hunnestadsmonumentet. År 1630 införlivades Hunnestad med Marsvinsholm då det kom i Otto Marsvins ägo. Ebba Christina Sjöblad, änka efter Gustaf Ruuth på Hunnestad och Marsvinsholm, ansökte om patronatsrätt 1773 till kyrkorna i Skårby, Balkåkra och Snårestads socknar. Sonen friherre Eric Ruuth fick patronatsrätten 1787 och ansökte då om att få slå ihop de tre socknarna för att kunna uppföra en gemensam kyrka vid Marsvinsholm. Marsvinsholms kyrka stod dock färdig först 1867. Skårby kyrka bibehölls tack vare starka påtryckningar från församlingen, medan de två andra förföll. Balkåkra är idag en ruin medan Snårestads kyrka återuppfördes på 1920-talet. På en karta från 1747 ligger byns samtliga gårdar, med undantag av prästgård och klockaregård, under Marsvinsholm.

Socknen ingår naturgeografiskt i det område som utgör Södra Skånes slättbygder. Den ingår även i område av riksintresse för kulturmiljövården: *Bjärsjöholm-Balkåkra-Skårby*. Karaktäristiskt för området är det öppna, svagt kuperade odlingslandskapet med flera stora brukningsenheter. Socknens norra och nordöstra del är belägna på Romeleåsens sluttningar, övriga delar utgörs av svagt kuperat slättlandskap. Kyrkan är placerad på en markerad höjd i byn utmed den äldre landsvägen mellan Lund och Ystad med den f d prästgården direkt söder om kyrkogården och strax intill en f d skola, uppförd 1870 och tillbyggd i vinkel 1920, som nu är församlingshem.

Kyrkobyggnaden

Jes Wienberg har gjort en grundlig genomgång av Skårby kyrka, som sammanställdes i februari 1990. Kyrkans byggnadshistoria är i stort sett hämtad från den rapporten.

Skårby kyrka uppfördes av sten med rektangulärt långhus med rakslutet kor före år 1145, då den omnämns i ett brev som *ecclesiam Scarby* i samband med invigningen av Lunds domkyrka. Kyrkan har tidigt ingått i den kyrkliga hierarkin i Skåne. Delar av kyrkans byggnadskonstruktion har kunnat placera den bland Skånes äldsta stenkyrkor. Dateringarna grundar sig bland annat på en bedömning av kyrkans planform, murverkets tjocklek och uppmurning och avsaknad av sockel och absid. I det s k Ystadsprojektet, *Kulturlandskapet under 6 000 år*, har Skårby kyrka lyfts fram som en möjlig 1000-talskyrka.

Under 1300-talets första hälft fick koret kryssribbvalv som försågs med kalkmålningar i en enkel och rustik karaktär. Enligt Jes Wienberg har målningarna tillskrivits Snårestadsgruppen. Benämningen härrör från en typ av målningar som förekommer i Ystadstrakten och daterats genom en inskrift 1347 i Snårestads kyrka. Målningarna karaktäriseras av en enhetlig och ljus färgton. Eventuellt förlängdes långhuset mot väster under samma period.

Under senmedeltiden uppfördes ett vapenhus vid sydportalen och långhuset försågs med kryssribbvalv. Dessa dekorerades med enkla målningar, som genom påskrift har daterats till 1480. I den nuvarande takstolen ingår äldre virke av ek. Flera dendrokronologiska prover har tagits och från stödbenen över långhuset har de flesta kunnat daterats 1400-talets andra hälft.

Dendrokronologiska undersökningar av virket i tornet tyder på att det uppförts efter 1480. I norr och söder har det funnits stora portar, som tolkats varit för införsel av varor till tornet,

eventuellt har tornet fungerat som magasin för t ex tiondekornet. För att förstärka tornets konstruktion försågs det relativt snart efter uppförandet med kraftiga strävpelare i väster. Tornet är byggt i en kraftig slänt samt att de två portarna kan ha medverkat till att göra bottenvåningen instabil och behövde förstärkas.

Ett gravkor uppfördes på korets norra sida sannolikt under 1600-talet. Under slutet av 1600-talet försågs även kyrkorummet med en fast bänkinredning och en läktare i väster.

Till följd av befolkningsökningen uppfördes en korsarm eller en sk nykyrka på kyrkans norra sida under 1700-talets första hälft på initiativ av överamiralen och friherren Carl Georg Sjöblad på Hunnestad och Marsvinsholm. Den uppfördes ovanligt nog i korsvirke och två rundbågiga öppningar togs upp mot kyrkorummet. Vid ungefär samma tidpunkt försågs kyrkorummet med en ny altarpopsats och predikstol, som även skänktes av Sjöblad.

Kyrkan övergavs till viss del i samband med att Marsvinsholms kyrka invigdes 1867.

År 1912 påträffades i läktaren sekundärt återanvända vertikala och horisontella, delvis ornerade stolpar, till ett lektorium. De togs bort och ersattes med nya stolpar. Lektoriet finns på Historiska museet vid Lunds universitet. Enligt måttuppgifter har det varit för brett för triumfbågen i Skårby kyrka och har därför tolkats som det tillhört Balkåkra eller Snårestads kyrkor, som har haft bredare triumfbågar. Det har genom senare dendrokronologiska provtagningar daterats till tiden omkring 1485–86.

Lektoriet är utställt på Historiska museet vid Lunds universitet.

På 1920-talet påbörjades diskussionerna om att restaurera Skårby kyrka. Den genomfördes 1934 efter förslag av två inom området betydelsefulla personer; professor Otto Rydbeck och arkitekt Erik Lundberg. Rydbeck (1872–1954) var konsthistoriker, arkeolog och museiman, professor i förhistoria och medeltidsarkeologi vid Lunds universitet. Lundberg (1895–1969) var arkitekt och antikvarie vid Riksantikvarieämbetet samt professor i arkitekturhistoria vid Kungliga Tekniska Högskolan. Han var en av förgrundsgestalterna inom kyrkorestaureringskonsten under några decennier innan och runt 1950-talet. Fönsterna i koret förändrades, det södra förminskades och de igenmurade fönsteröppningarna i norr och öster togs åter upp. Glasmålningar av konstnären Robert Nilsson, svåger till Lundberg, i korets södra och norra fönster tillkom. Samtidigt komponerades ett antependium av textilkonstnären Barbro Nilsson, syster till Lundberg. Korsarmen fick nytt tegelgolv och övriga golv omlades och försågs delvis med nytt tegel. Bänkarna gjordes delvis om för att bli mer bekväma och korsarmen försågs med ny öppna bänkar i ett kvarter. Senare påmålningar av läktaren, bänkar, predikstolen, altaruppsats etc. avlägsnades och kalkmålningar togs fram och konserverades. Läktarens senare tillägg ersattes med nya delar som överensstämde med de äldre och läktartrappan flyttades och förnyades.

1944 inreddes ett bårhus med tillhörande inredning i tornets bottenvåning efter ritningar utförda av domkyrkoarkitekten Eiler Graebe.

Därefter har främst vård och underhållsarbeten utförts, som t ex omläggning av kyrkans tegeltak 1951 och invändiga konserveringsåtgärder av konservator Albert Eriksson, Arlöv 1968 samt ett en utvändigt renovering 2014.

Exteriör

Skårby kyrka är orienterad öst-västlig riktning med rektangulärt långhus, smalare rakslutet kor, vapenhus i söder, korsarm i norr samt torn i väster. Kyrkan är, med undantag av korsarmen, uppförd av marksten med inslag av kalksten och tegel. Korsarmen eller nykyrkan är för kyrkobyggnader ovanligt nog uppförd i en korsvirkeskonstruktion med tegel i facken. Tornet, som är uppfört i en sluttning, har sekundärt försetts med två strävpelare i väster och även korets mur i öster har förstärkts med en strävpelare i sydöstra hörnet. Mot korets östra

gavel finns en äldre gravhäll uppsatt och vid tornets norra mur finns ytterligare två gravhällar samt en på tornets södra sida. Korsarmen har en spritputsad sockel, medan övriga byggnadsdelar saknar synlig sockel. Fasaderna är putsade, delvis slät- och delvis spritputsade och samtliga ytor är avfärgade i vitt. Tornet avslutas upptill med trappstegsgavlar och på norra sidan finns blinderingar i gavelröset. Samtliga tak täcks av sadeltak, valmat på korsarmens norra sida, och belagda med äldre enkupigt lertegel.

Långhusets och korsarmens fönsteröppningar är försedda med gråmålade träbågar av lite olika storlek och utformning, men i huvudsak två eller fyra lufter med sex, åtta eller tio rutor. Koret har i söder ett 1934 förminskat fönster försett med en rundbågig träbåge med vattrat glas, även fönsterbågen i norr tillkom vid renoveringen 1934, i öster togs samtidigt en igenmurad treklöverformad fönsteröppning upp och försågs med en enkel båge med klarglas. Långhusets och korets södra fönsteröppning har varit försedda med fönsterluckor, vilket kvarvarande gångjärnsstaplar vittnar om. Vapenhuset har endast två små rektangulära ljusgluggar på ömse sidor av porten i söder. Tornets två nedre våningar saknar ljusinsläpp, ljudöppningarna har lite olika utformningar, i norr och väster delas de av en murpelare, den östra är mindre och kvadratisk. Samtliga är försedda med gråmålade brädluckor.

Huvudingången är via vapenhuset i söder. Portalen är i ytterliv stickbågig med rundbågig öppning och försedd med ett dörrblad med en profilerad svartmålad panel lagd i fiskbensmönster med äldre smidd nyckelskylt. En kalkstenshäll är lagd som trappsten. Över porten finns ett vertikallur eller solur, daterat 1789. På långhusets norra sida, i vinkel mot korsarmens västra fasad finns delar av nordportalens västra del bevarad. Till tornet finns en bred rundbågig port på tornets norra sida. Dörrbladet är klätt med stående spontade brädor, som nygjordes 1944, på den södra sidan syns spåren efter en igenmurad port. På korets norra sida syns även spåren efter dörren till det rivna gravkoret.

Interiör

Kyrkan huvudentré är via vapenhuset i söder. Kyrkorummet består av ett rektangulärt långhus, smalare kor samt korsarm i norr.

Vapenhusets golv är i mittgången belagt med rött tegel och väster och öster därom ligger äldre gravhällar. Mot den östra sidan finns murade bänkar. Väggarna är putsade och avfärgade i vitt. Undertaket tillkom vid renoveringen 1927 eller 1934 och består av ljust brunbetsad ohyvlad panel. Dörren i söder består av stående ekbrädor med äldre smidda bandgångjärn och

låsanordning. Den flankeras av två små stående ljusinsläpp. Kyrkans medeltida sydportal är bevarad och tillhör med största sannolikhet den första byggnadsetappen och utgörs av en hög och smal rundbågig portal med en enkel och rak smyg med ett tympanonfält. Dörrbladet är mycket ålderdomligt med liggande ekpanel med smidda spikar och äldre låsanordningar. I träet finns flera ristningar, däribland årtalet 1652 eller 1657.

Långhusets golv är belagt med rött tegel i olika format samt med flera äldre gravhällar. Bänkkvarteren har brädgolv inlagt 1934. Väggarna och takets tre kryssvalv är slätputsade och avfärgade i vitt. I norr är två stora rundbågiga öppningar upptagna till korsarmen. Ribbvalven har murade förstärkningar samt är fragmentariskt målade med symboler i grått och rött, såsom solar, stjärnor och något som kan tolkas som bomärken. Enligt en inskription på norra sidan ska målningarna ha utförts 1430 alternativt 1480 av Niels Knudsen under prästen Olaf Jacobsens tid. Kalkmålningar framtoogs och konserverades 1934 av konservator Oswald Oswald.

Fönsteröppningarna har profilerade foder och saknar innanfönster, men är försedda med gråmålade smidesgaller. Mot vapenhuset i söder är den mycket ålderdomlig dörren bevarad med insidan tillverkad i enkel träkonstruktion av tre breda stående brädor av ek och med dekorativt smidda bandgångjärn och en äldre låskonstruktion.

Läktaren, som är vinklad i väster och norr, är uppförd under 1600-talet. Den vilar på pelare med skuren dekor i form av växtmotiv och druvklasar. Läkarbarriärens speglar har målningar föreställande Jesus och apostlarna samt texten "ANNO 1709 ER DISSE LECHTER MED MÅLNING RENOVERAT...". Läktaren nås via en enkel trappa utmed långhusets västra vägg. Golvet består dels av ett äldre brädgolv samt dels av ett nyare, sannolikt från renoveringen 1934. Läktaren omgjordes något och samtidigt borttogs senare påförda färglager

och retuscheringar utfördes av konservator Oswald Oswald.

Mot *koret* i öster finns en smal, rundbågig triumfbåge bevarad med i norr markerad impost. På den västra väggen mot långhuset finns spår efter sidoaltare. Korets golv är belagt med röda kvadratiska tegelplattor och under triumfbågen ligger en äldre gravhäll. Väggarna är putsade och avfärgade i vitt och på den södra sidan finns tre mindre nischer med oklar ursprunglig användning. På korets norra vägg finns en större rundbågig nisch efter öppningen till det rivna gravkoret som funnit på korets norra sida. Taket täcks av ett kryssribbvalv med kalkmålningar, daterade till 1300–1350 och tillskrivna Snårestadsgruppen och föreställer bl. a Kristus, Jungfru Maria och S:t Laurentius martyrium. Fönsteröppningarna i norr och söder har sedan renoveringen 1934 polykroma glasmålningar monterade i enkla ekkarmar. De föreställer Jesu intåg i Jerusalem och Jesus i Getsemane. De är utförda av konstnären och skulptören Robert Nilsson (1894–1980). I öster finns en mindre treklöverformad ljusöppning.

Korsarmen har förbindelse med långhuset genom två rundbågiga öppningar, varav den västra fungerar som ingång. Korsarmens golv ligger ett steg högre än långhuset och är sedan 1934 belagt med rött tegel med förskjutna fogar. Bänkkvarterens golv består av brunbetsade brädor från 1934. Väggarna är slätputsade och avfärgade i vitt och taket består av ett plant undertak av ljus gråmålad brädor. Fönsteröppningarna som saknar innanfönster, har i likhet med långhuset, smidesgaller på insidan.

Tornet nås via en utvändig port på norra sidan. Dörrbladet är av ek och tillkom 1944. Bottenvåningen inreddes 1944 till bårhus efter ritningar av domkyrkoarkitekt Eiler Graebe. Golvet lades då med rött tegel med förskjutna fogar och väggarna utgörs av tornets gråstensmurar. I söder syns spåren efter en igenmurad ingång. Taket utgörs av den övre våningens golvbjälklag. Tornets övre våningar nås via en trätrappa från 1944 vid den östra väggen. Andra våningen är avdelad mot väster med ett teknikrum. Klockvåningen är försedd med ljudluckor och däröver ljusöppningar. Kyrkan har två klockor, varav den lilla klockan är monterad i en ålderdomlig klockbock av ek.

Från läktaren nås långhusets vind genom en trälucka i den nordvästra valvkappan. Över och bakom valvet i långhusets östra travé finns en igenmurad rundbågig fönsteröppning med tegelomfattning. I den nuvarande takstolen ingår även äldre virke av ek.

Inredning och inventarier

Altaret är fristående och murat med ett i öster stort hållrum. Dess ålder okänt, men har tolkats som sen – eller eftermedeltida.

Altaruppsatsen är tillverkad 1734 av Matthias Stenbergs (1690–1746) verkstad i Ystad. Stenberg var lärjunge hos bildhuggaren Johan Jerling, som bland annat utfört altaruppsatsen i St:a Maria i Ystad och inredningen till Krageholms slottskapell, som invigdes 1723. Altaruppsatsen i Skårby är rikt snidad med en altartavla som avbildar korsfästelsen. Den flankeras av kolonner och stående skulpturer av evangelisterna Matteus och Markus och däröver en gavel med Kristus och sittande Lukas och Johannes. Den är marmorerad i grå ton med på predellan påskriften *Carl Georg SiöBlad bekostad Beata Elisabüt Stenbock 1734*. Stenberg har utfört ett antal träarbeten i skånska kyrkor, men han högg även gravhällar och solur. Vid renoveringen 1934 borttogs även altaruppsatsens senare påmålningar och äldre färglager togs fram av konservator Oswald Oswald.

Altarringen är femsidig, med en ingång i söder med äldre smidda gångjärn. Den kan eventuell vara ombyggd då det på mittpartiet finns liknande bevarade gångjärn som på södra sidan. Altarringen har en genombruten barriär med figursågade balustrar, målade i blågrått.

Dopfunten är inmurad i korets nordvästra hörn. Den är sammansatt av två medeltida dopfuntar. Den nedre delen är tillverkad av köpingsandsten och den godronnerade cuppan av kalksten från Komstad. Det har spekulerats i om en av dopfuntarna skulle kunna komma från det rivna kapellet i Gussnava.

Predikstolen med tillhörande ljudtak är placerad i långhusets sydöstra hörn på en samtida fot,

väggpartiet bakom predikstolen är klädd med träpanel. Den är tillverkad på 1730- eller 1740-talet och även tillskriven Matthias Stenbergs verkstad. Det finns uppgifter som säger att den lär ha införskaffats 1749 från Felestads kyrka. Sannolikt har det blivit en missstolkning, då det är troligare att Felestads kyrka köpte en predikstol från Skårby 1749. Felestads kyrka har en predikstol, som är tillverkad 1601 med Peder Brahes vapen, ägare till Krageholms slott i Sövestads socken. Den lär, enligt uppgifter om Felestads kyrka, vara inköpt från Skårby kyrka i mitten av 1700-talet, då Skårby hade dubbla predikstolar. Korgen är fyrsidig med uppgång från koret. Den är rikt skulpterad och bemålad med marmorering och guld samt med polykroma detaljer. I fyllningarna finns avbildningar av Fadern, sonen och den helige anden samt med änglar, festonger och frukter. På baldakinen eller ljudtaket finns de Stenbockska och Sjöbladiska vapnen. Även predikstolen konserverades och rekonstruerades delvis av konservator Osvold Oswald 1934.

Långhuset har fyra slutna *bänkkvarter* med äldre gavlar och dekorerade luckor med äldre smidesdetaljer. De kan i sina äldsta delar härröra från 1600-talet. På korets södra sida, mot långhuset, finns en klockarebänk med liknande utförande. Bänkinredningen är sedan 1934, då senare påförda färglager borttogs av konservator Osvold Oswald, färgsatt i en gråblå ton, som tolkats som en ursprunglig färgsättning. Långhusets bänkinredning ansluter mot ytterväggarna i norr och söder samt mot den västra väggen. Korsarmen försågs med öppna bänkar 1934.

Orgeln är placerad i korsarmens sydöstra hörn och installerades 1970. Den är tillverkad av ek av A Mårtenssons Orgelfabrik AB i Lund.

Kyrkan har två *klockor*. Storklockan är gjuten 1647 och lillklockan ska ha haft sitt ursprung som skeppsklocka och har en påskrift *THE SEA FLOWER CHRISTOPHER WILSON 1768*.

Övriga inventarier i kyrkan som bör omnämnas är bland annat äldre *bänkar*; en kyrkotagningsbänk av obehandlat trä med spår av röd färg samt en lång och smal bänk av furu med ett väldigt ålderdomligt formspråk med höga smala gavlar. *Kista* av ek med järnbeslag och påskriften *SKÅRBY KYRCKIO KISTA ANNO 1693*. En järnbeslagen *offerstock*, som kan vara medeltida. Kyrkans vävda och broderade *antependium* från 1934 är formgivet av textilkonstnär Barbro Nilsson.

Kyrkogård

Huvudentrén till kyrkan och kyrkogården är från väster och flankeras av två kraftiga murade och putsade grindstolpar med kopparklädda krön. Dessa ombyggdes 1921 efter ritningar av domkyrkoarkitekt Theodor Wåhlin. Det finns även en ingång i öster och en vid tornets nordvästra hörn. Kyrkogården har en oval utbredning och omgärdas av en kallmurad ålderdomlig stenmur, med en markerad nivåskillnad till omkringliggande marknivå. Då den nya kyrkan i Marsvinsholm togs i bruk 1867 användes inte kyrkogården i Skårby i samma utsträckning som tidigare. Gravplatserna är talrikast på södra sidan medan norra sidan har stora gräsytor. Gångstråken är grusade och även vissa av de med buxbom eller stenram omgärdade gravplatserna är grusade.

Byggnader på kyrkogården

Nordväst om kyrkan, utanför kyrkogårdsmuren, uppfördes 1944 en likvagnsbod efter ritningar av C O Ekström i Skårby. Byggnaden används idag som redskapsbod.

Kulturhistorisk karaktärisering för Skårby kyrkoanläggning

Skårby kyrkoanläggning intar en särställning bland stiftets medeltida kyrkplatser genom den rika förekomsten av runstenar, den tidigmedeltida stenkyrkan med dess ålderdomliga runda kyrkogårdsmur samt kopplingen till Lunds domkyrka. Skårby kyrka brukar räknas som en av Skånes tidiga stenkyrkor, möjligen uppförd omkring 1100. Långhuset och det smalare rakslutna koret återstår från denna första period och utgör unika byggnadskonstruktioner som kan berätta om Skånes tidiga kyrkobyggnad. Kyrkans murverk härstammar från de olika byggnadsperioderna under medeltiden och utgör en viktig källa till kunskap om medeltida byggnadsteknik med bl. a. sydportalen och delar av nordportalen. Murverket innehåller dessutom över valven spår efter igensatta fönsteröppningar och äldre takstolsdelar av ek. Vapenhuset har bevarat sin senmedeltida form med små ljusinsläpp i söder och murade sittbänkar och de äldre fönsterbågarna med smidesgaller och sydportalens ålderdomliga port utgör värdefulla historiska dokument.

Kyrkans placering på en markerad höjd med den omgivande rundade kyrkogårdsmuren utgör tillsammans med omgivande bebyggelse, som den f d prästgården och församlingshemmet en kulturhistorisk värdefull bymiljö som vittnar om kyrkplatsen som socknens tidiga centrum. Kyrkbyn utgör även en betydelsefull del av riksintresseområdet.

Kyrkan har en intressant koppling till Hunnestads och Marsvinsholms gods, dels genom donationer till kyrka, såsom altaruppsats och predikstol, men även genom initiativet till 1800-talets församlingssammanslagningar som fick till följd att Skårby kyrka delvis övergavs. Kyrkorummets har därigenom bevarat mycket av sin ålderdomliga karaktär med de medeltida valven med kalkmålningar, tegelgolven med ett flertal gravhällar, de inmurade dopfontarna, den slutna bänkinredningen och den snidade och målade läktaren. Predikstolen och altaruppsatsen har förutom höga konsthistoriska värden även stora regionala värden då de är tillverkade av den lokalt verksamma mästaren Matthias Stenberg i Ystad.

Kyrkan präglas även av restaureringen, som skedde 1934 under ledning av Erik Lundberg och Otto Rydbeck. Den utfördes med stor hänsyn till kyrkans befintliga värden och tilläggen med glasmålningarna och antependiet skapar ett lågmält modernt kyrkorum.

Att tänka på vid förvaltningen av kyrkoanläggningen

- Skårby kyrka kan vara en av de tidigaste uppförda stenkyrkorna på landsbygden i stiftet och har i hög grad bibehållit sin medeltida prägel. Till kyrkans ålderdomliga karaktär hör portalerna, tornets utformning, det enkupiga lerteglet, vapenhusets dörrar och de spröjsade fönsterbågarna med bevarade gångjärn till fönsterluckor. Samtliga byggnadsdelar är värdefulla och bör beaktas vid större renoveringar. Kyrkans karaktäristiska ålderdomliga interiör är viktig att bevara.
- Ovan valven och på vindarna finns spår efter igensatta fönsteröppningar och återanvänt virke, vilket utgör viktiga delar för fortsatt forskning om kyrkans uppförande.
- Enligt iakttagelser vid renoveringen 1934 ska det även funnits kalkmålningar på korets väggar. Det kan även finnas ytterligare kalkmålningar under nuvarande puts- och färglager i valven.

- Den äldre kyrkogården har som helhet i mycket hög utsträckning bevarat sin ålderdomliga karaktär med äldre gravhällar och den ovala muren. Delar av en runsten har påträffats i muren och det kan även finnas fler fragment.

Foto: Sven Brandel, 1924. Bilden är tagen från Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöbild.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården är skyddade enligt 4 kap. Kulturmiljölagen.

Kyrkan är belägen inom den fasta fornlämningen Skårby bytomt 9:1 och runstenen Skårby 4:1 och skyddas enligt 2 kap. Kulturmiljölagen.

Skårby kyrkomiljö ingår i område av riksintresse för kulturmiljövården *Bjärsjöholm-Balkåkra-Skårby* [M160] samt ingår i ett område *Västra Nöbbelöv-Marsvinsholm-Bergsjöholm* som är utvärderat som Särskilt värdefull kulturmiljö i Kulturmiljöprogram för Skåne, framtaget av Länsstyrelsen.

Källor och litteratur

Andersson, Hans, Anglert, Mats, *By, huvudgård och kyrka*. Studier i Ystadsområdets medeltid. 1989.

Dahlberg, M (red.) *Skåne – landskapets kyrkor*. Sockenkyrkorna, kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet 2015.

Dahlberg, M. Franzén, K. (red) *Sockenkyrkorna*. Kulturarv och bebyggelsehistoria. Riksantikvarieämbetet 2008.

Isberg, Henning A., *Skårby kyrka*. Vägledning i tid och rum, 1990.

Isberg, Henning A. (red), *Ljunits och Herrestads skolor under 100 år*. Ljunits och Herrestads hembygdsförening, 1943.

Länsstyrelsen Skåne. Samhällsplanering & kulturmiljö. Kulturmiljöprogram. Särskilt värdefulla kulturmiljöer i Skåne.

Sundnér, Barbro. Forskningsdatabas för *Medeltida kyrkor i Skåne*. En dokumentation utförd på 1990-talet. (opubl)

Underhållsplan för Skårby kyrka, Ponnert Arkitekter AB, 2009-11-09

Wienberg, Jes. *Skårby kyrka*. Historisk arkeologi, Lunds universitet, 1990.

Lantmäteriet - Historiska kartor

Riksantikvarieämbetet – Fornsök, Kulturmiljöbild, Riksintressen för kulturmiljövården.

Foto: T.v. Sven Brandel, 1924. T.h. Otto Rydbeck, före 1934. Bilderna är tagna från Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöbild

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2018-11-22

Fältinventering, foto och rapportsammanställning: Anna Lindqvist, byggnadsantikvarie
Kulturhistorisk karakteristik och rekommendationer: Anna Lindqvist, efter samråd med Ljunits församling.

Färdigställd: Remissrapport 2018-12-14, färdigställd 2020-01-07.

Sammanfattning till BeBR

Stomme: Murverk - Marksten

Fasadmaterial: Puts- Slätputs, Puts-spritputs

Fasadkulör: Vit

Takform: Sadeltak

Taktäckningsmaterial: Enkupigt tegel

Antal våningar: 1

Byggnadsdel: Kor med absid – öster, Vapenhus-söder, Korsarm-norr, Torn-väster